

УДК 373.5.016.782.1/7

Мартинюк Тетяна

ORCID 0000-0001-5236-5990

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри музичного
мистецтва і методики навчання,
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав, Україна) E-mail: tatyana5081964@gmail.com

Шашков Захар

ORCID 0009-0007-4447-3642

Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(м. Переяслав, Україна) E-mail: art.tab.k@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ЖАНРИ ХОРОВОЇ МУЗИКИ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В 6 КЛАСІ ЗЗСО

Мета роботи – розробити та описати педагогічні умови формування уявлень про жанри хорової музики в учнів 6 класу ЗЗСО.

Методологія. Теоретико-методологічні засади дослідження визначені сучасними концепціями про гуманізацію та культурологізацію загальної мистецької освіти, а також ідеї та принципи комплексу наукових підходів до формування уявлень про явища музичного мистецтва учнів основної школи. Для досягнення мети в роботі використано комплекс методів дослідження, зокрема: теоретичного аналізу наукових праць, узагальнення для обґрунтування педагогічних умов формування уявлень про жанри хорової музики в учнів 6 класу ЗЗСО, прогностичного конструювання найбільш ефективних методів для реалізації кожної з педагогічних умов.

Наукова новизна. Вперше розкрито педагогічні умови формування на уроках мистецтва уявлень учнів 6 класу ЗЗСО про жанри хорової музики. Розглянуто сутність поняття педагогічні умови в контексті теми дослідження. Першою педагогічною умовою визначено активізацію ціннісно-мотиваційної сфери учнів 6 класів ЗЗСО щодо вивчення жанрів хорової музики. Другу педагогічну умову конкретизовано як педагогічний вплив на зростання мистецького інтелекту учнів 6 класів ЗЗСО в жанровій сфері хорової музики. Третьою педагогічною умовою зазначено застосування уявлень учнів 6 класів ЗЗСО про жанри хорової музики у процесі творчої діяльності на уроках мистецтва. Прогнозовано комплекс методів навчання, ефективних для реалізації системи педагогічних умов.

Висновки. Педагогічними умовами формування уявлень про жанри хорової музики на уроках мистецтва в 6 класі ЗЗСО вважаються такі, які враховують: специфіку музичної, мистецької підготовки учнів 6 класів; застосування методів навчання, орієнтованих на когнітивні процеси пізнання жанрів хорової музики на уроках мистецтва; потребу в особистісному ставленні до опанування інформацією про хорове мистецтво, креативність, самостійність розв'язання творчих завдань; інтерпретацію творів хорового мистецтва різних жанрів, розуміння образної сфери хорових жанрів, історико-культурних особливостей творів.

Ключові слова: педагогічні умови, формування уявлень, жанри хорового мистецтва, мистецький інтелект, методи навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та/або практичними завданнями. Трансформаційні тенденції у галузі загальної шкільної освіти сьогодні висувають оновлені вимоги до компетентнісної парадигми навчання учнів. Підготовка школярів вимагає осмислення, залучення широкого наукового дискурсу як у теоретичних її аспектах, так і практичних. Однією з практичних сфер підготовки школярів є хоровий спів. Хорова діяльність учнів повинна мати своїм теоретичним підґрунтям вивчення на уроках мистецького профілю проблем хорової культури як важливої складової музичної культури суспільства.

Навчання учнів ЗЗСО з музичного мистецтва, інтегрованого курсу «Мистецтво» висуває сьогодні вимоги до школярів бути компетентними у музичному мистецтві, вільно орієнтуватися в його

виконавських напрямках, володіти мистецьким інтелектом у демократичних, масових видах творчої діяльності, зокрема, у хоровому виконавстві. Такий комплекс завдань освітньої підготовки передбачає знання, вміння і навички з хорової музики, системи її жанрів. У такому контексті стають актуальними проблеми, пов'язані із формуванням уявлень про жанри хорової музики учнів 6 класу ЗЗСО.

Хорове мистецтво є важливою частиною художнього життя суспільства, має давню та розвинену історію, сформовану систему жанрів, яка формувалася одночасно з історичним розвитком професійної музичної культури, і в усі часи впливала на систему естетичних цінностей людства. Вивчення хорового мистецтва, його жанрової системи є важливим завданням мистецької підготовки школярів, оскільки спілкування зі звуковим втіленням хорової партитури сприяє розширенню емоційно-образної сфери учнів ЗЗСО, досвіду розуміння ідейно-художнього змісту творів, усвідомленню важливих історичних віх у розвитку хорової культури. Вважаємо, що вивчення жанрів хорової музики, а передусім формування уявлень про неї володіє значним педагогічним ресурсом для уроків мистецтва у 6 класі.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Питання сприймання музики та формування уявлень вивчалися О. Винославською та ін. [6], С. Гаваші [7], Р. Павелків [12] та ін. Проблеми хорового мистецтва, виконавства та педагогіки висвітлювали О. Батовська [1], І. Бермес [2], С. Бондар [3], Ван Яцзюнь [4], С. Світайло [13] та ін. Проблеми музичних жанрів досліджувала Л. Корній [10; 11] та ін. Теоретичні аспекти хорових жанрів вивчали М. Варакута [5], Н. Заболотна [9], О. Халєєва [15] та ін. Історичні аспекти хорових жанрів розглядалися А. Єфіменко [8], О. Тищенко [14] та ін.

Натомість, незважаючи на наявний масив досліджень, присвячених проблемі формування уявлень у галузі мистецької освіти, сьогодні ще залишається невивченим аспект формування уявлень про жанри хорової музики на уроках мистецтва в 6 класі ЗЗСО. Незначна увага науковців присвячена розробці педагогічних умов формування уявлень про жанри хорової музики.

Формулювання мети статті – розробити та описати педагогічні умови формування уявлень про жанри хорової музики в учнів 6 класу ЗЗСО.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. Теоретико-методологічні засади дослідження визначені сучасними концепціями про гуманізацію та культурологізацію загальної мистецької освіти, а також ідеї та принципи комплексу наукових підходів до формування уявлень про явища музичного мистецтва учнів основної школи. Для досягнення мети в роботі використано комплекс методів дослідження, зокрема: теоретичного аналізу наукових праць, узагальнення для обґрунтування педагогічних умов формування уявлень про жанри хорової музики в учнів 6 класу ЗЗСО, прогностичного конструювання найбільш ефективних методів для реалізації кожної з педагогічних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Важливу роль в освітньому процесі учнів 6 класу ЗЗСО відіграє вплив взаємодії: музичного пізнання (осягнення задуму композитора, ідеї, художнього образу твору хорового мистецтва) та музичних уявлень (образів, що виникають у свідомості в результаті музичного пізнання). Необхідною передумовою пізнавально-творчої діяльності учнів є здатність до «переробки» уявлень у художній образ, який поряд з переживаннями, поняттями, ідеями, ідеалами, є відкритим для учнів: їх сприймання, переживання, розуміння та аналізу на основі духовного досвіду.

Формування уявлень про жанри хорової музики на уроках мистецтва в 6 класі ЗЗСО є складним процесом, ефективність якого залежить від визначення і обґрунтування педагогічних умов, що мають забезпечувати поступове засвоєння школярами знань, умінь та навичок, необхідних для перцептивно-аналітичної діяльності на основі уявлень про жанри хорової музики. Визначення й обґрунтування педагогічних умов формування уявлень про жанри хорової музики вимагає розкриття сутності поняття педагогічної умови. Ми підтримуємо думку Ван Яцзюня, що «педагогічні умови відображають зовнішні та внутрішні сторони цілісного педагогічного процесу, його конструкції. Таким чином, педагогічні умови стають сукупністю об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних та матеріалізованих ресурсів його реалізації» [4, 143].

Аналіз теоретичних засад проблеми формування уявлень про жанри хорової музики на уроках мистецтва вплинув на визначення й обґрунтування педагогічних умов формування означеної якості в учнів ЗЗСО. Під педагогічними умовами будемо розуміти зовнішні обставини та внутрішні особливості навчання з мистецтва учнів 6 класів, що впливають на результати формування уявлень про жанри хорової музики. Отже, педагогічними умовами ми визначили: активізацію ціннісно-мотиваційної сфери учнів 6 класів ЗЗСО щодо вивчення жанрів хорової музики; педагогічний вплив на зростання мистецького інтелекту учнів 6 класів ЗЗСО в жанровій сфері хорової музики; застосування уявлень учнів 6 класів ЗЗСО про жанри хорової музики у процесі творчої діяльності на уроках мистецтва. Викладені педагогічні умови застосовувались на уроках мистецтва й передбачали алгоритмізовану послідовність педагогічних дій.

Першою педагогічною умовою визначено активізацію ціннісно-мотиваційної сфери учнів 6 класів ЗЗСО щодо вивчення жанрів хорової музики на уроках мистецтва. Вона була спрямованою на актуалізацію позитивної ціннісно-мотиваційної спрямованості у процесі пізнання змісту шкільного предмету «Мистецтво». Зазначимо, що мотивація особистості виявляється в усіх сферах її діяльності.

Безпосередньо мотиваційна сфера людини впливає на діяльність людини, відображає її спонуки та спрямованість інтересів. Формування уявлень про жанри хорової музики в 6 класі виявляється через пізнання та творчу активність учнів на уроках, зокрема, зацікавленість жанрами хорової музики, біографіями композиторів, видатних диригентів; потреби сприймання хорової музики та самореалізації на основі уявлень про жанри хорової музики, розуміння хорового мистецтва у процесі навчання з шкільного курсу «Мистецтво». Отже, стимулювання ціннісно-мотиваційної сфери учнів 6 класів ЗЗСО щодо вивчення жанрів хорової музики на уроках мистецтва, на нашу думку, впливає на зростання досвіду їх сприймання, активує внутрішні переживання образності хорового мистецтва, виконавської майстерності хорових диригентів та колективів, відчуття власної компетентності у розумінні хорового жанру, позитивних емоцій у відтворенні хорового мистецтва в свідомості та ін.

Перша педагогічна умова, спрямована за змістом на актуалізацію ціннісних орієнтацій та позитивних мотивів в учнів 6 класів ЗЗСО щодо вивчення жанрів хорової музики на уроках мистецтва, пов'язана зі здійсненням педагогічного впливу у процесі навчання на уявлення особистості, її свідомої причетності до обробок, перекладень, хорових мініатюр, хорових концертів, літургій та ін. жанрів хорового мистецтва, історичного розвитку хорового співу, становлення хорових шкіл тощо у процесі сприймання та творчої діяльності на уроках мистецтва. У школярів зростає художня свідомість, увиразнюється система естетичних орієнтацій у сфері хорового мистецтва, набувається досвід аналізу жанрових цінностей хорового мистецтва на уроках в школі.

Педагогічний вплив на ціннісні орієнтації й позитивну мотивацію учнів 6 класів ЗЗСО щодо вивчення жанрів хорової музики на уроках мистецтва здійснюється через заглиблення школярів до власного емоційно-образного світу. Це спонукало нас застосовувати в експериментальній роботі методи, що дозволяють здійснити вплив на збереження і відтворення у свідомості учнів головних жанрових ознак хорового мистецтва, певних типів багатоголосся, виконавського складу та виконавської манери, історії та теорії хорової музики, зокрема: естетичної орієнтації у жанровій системі хорової музики; анотацій хорових творів як естетичних цінностей, визначення жанрових ознак хорових творів як естетичних цінностей, самоаналізу власних ціннісних орієнтацій в хоровій спадщині зарубіжних і українських композиторів; вмотивованості щодо диференціації жанрів хорового мистецтва; бесіди та обговорення історії церковної хорової музики в Україні, анкетування, самоаналізу власної мотиваційної сфери в хоровій музиці.

Другою педагогічною умовою було визначено педагогічний вплив на зростання мистецького інтелекту учнів 6 класів ЗЗСО в жанровій сфері хорової музики. Процес її реалізації був спрямований на змістове оновлення освітнього процесу на уроках мистецтва на засадах пізнання історії розвитку хорової музики, зокрема, становлення її жанрової системи, вивчення традицій зародження релігійного хорового співу, хорового співу під час Служб Божих, партесного співу, хорового багатоголосся епохи класицизму, світського хорового співу, хорової творчості зарубіжних та українських композиторів з метою виявлення жанрових особливостей історичного поступу хорового мистецтва й занурення до системи художньої виразності хорової музики. Активізація пізнавальної діяльності учнів 6 класів супроводжувалась зростанням їх знаннєвої сфери, досвіду аналізу та розуміння жанрів хорової музики в історичному та теоретичному контекстах, опануванням термінологією хорового мистецтва та застосуванням її в аналітичній діяльності.

Педагогічний вплив на когнітивну сферу учнів 6 класів у сфері жанрової специфіки хорового мистецтва сприяв активізації свідомості учнів, переходу від узагальненого характеру образів жанрової системи хорового мистецтва до теоретичних уявлень про музичні жанри хорової творчості композиторів, художніх особливостей партесного і хорового концертів, обробок народних пісень та хорових мініатюр, творів зарубіжних та українських композиторів хорових жанрів тощо. Ми спостерігали поповнення фонду узагальнених образів хорового мистецтва у свідомості учнів як результату теоретичного та практичного опрацювання хорових жанрів, сприймання хорових творів, зростання рівня усвідомлення образів жанрів хорового мистецтва у процесі пізнання його теорії та історії. Підкреслимо, що жанри хорової музики вважаються найбільш демократичними, отже, інформація про хорове мистецтво на уроках сприймалась з інтересом до хорового звучання, композиційних особливостей кожного з жанрів, біографій композиторів – авторів творів, які прослуховувались; видів хорового інтонування в мініатюрах, звучання типів хорового багатоголосся.

Педагогічний вплив на процес пізнання специфіки хорових жанрів в теоретичному та історичному аспекті сприяв формуванню потреби учнів щодо самостійної пошукової роботи й накопичення знань з хорового мистецтва, бажання аналізувати, слухати твори, порівнювати між собою виконання хорових творів різними колективами. Організація пізнавальної діяльності у процесі другої педагогічної умови вимагала мистецтвознавчих методів, взаємодіючих з педагогічними. Збагачувалась пізнавальна сфера підготовки учнів 6 класів, збільшувався обсяг засвоєної мистецтвознавчої інформації про жанри хорової музики, урізноманітнювались творчі завдання, що вплинуло на процес формування уявлень про жанри хорової музики, ступінь усвідомленості їх учнями та вміння адаптації отриманих знань на виконання творчих завдань. Зокрема, застосовувались методи: жанрового аналізу, понятійного диктанту, аудіо-тестування, самоаналізу уявлень про теорію жанрів хорової музики; дослідно-пошуковий, порівняння

хорових творів одного жанру різних композиторів та епох, осягнення жанрового змісту творів, самоаналізу уявлень про історію становлення жанрів хорової музики.

Третьою педагогічною умовою було запропоновано застосування уявлень учнів 6 класів ЗЗСО про жанри хорової музики у процесі творчої діяльності на уроках мистецтва. Вона спрямовувалась на оновлення творчої діяльності учнів у креативному середовищі на уроці, яке передбачало набуття досвіду розуміння та аналізу жанрів хорової музики на уроках мистецтва на основі сформованих уявлень про них. Зміст умови визначався усвідомленими уявленнями учнів про жанри хорової музики на уроках мистецтва, досвіду їх сприймання, підготовленими під час реалізації першої та другої педагогічних умов. Під час третьої педагогічної умови на основі опанування учнями теоретичних та історичних відомостей про жанрову специфіку італійської кантати (Джакомо Карріссімі, Алессандро Страделла, Доменіко Скарлатті), духовних та світських кантат Йоганна Себастьяна Баха, кантатного жанру в творчості Клода Дебюссі, Карла Орфа, Мориса Равеля, Френсіса Пуленка, Бенджаміна Бріттена, Миколи Лисенка, Деніса Січинського, Кирила Стеценка, Левка Ревуцького; драматургічної ролі хору в ораторіях Георга Фрідріха Генделя, Дітріха Букстехуде, Алессандро Страделла, Доменіко Скарлатті, Георга Філіппа Телемана, Людвіга ван Бетовена, Вольфганга Амадея Моцарта, Жана-Баттіста Люллі, Артура Онегера, Пауля Хіндеміта, Олександра Білаша, Андрія Штогаренка; драматургічної ролі хору в операх (Семен Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм», Микола Аркас «Катерина»), обробок народних пісень для хору (Микола Лисенко, Микола Леонтович, Кирило Стеценко, Станіслав Людкевич, Левко Ревуцький, Борис Лятошинський, Микола Колесса, Євген Козак), оригінальних хорових творів (Микола Лисенко, Яків Степовий, Олександр Кошиць, Порфи́рій Демуцький, Борис Лятошинський, Григорій Верьовка, Андрій Штогаренко) набувались навички аналізу творів, їх розуміння та змістової вербалізації.

У процесі запровадження третьої педагогічної умови відбувалось накопичення активності під час вирішення творчих завдань, що увиразнило сформованість уявлень про жанри хорової музики на уроках мистецтва в 6 класі. Спостерігаємо виявлення збагаченої художньої свідомості, досвіду сприйняття та усвідомлення хорових творів зарубіжних та українських композиторів, активізацію як пізнавального, так і творчо-практичного ресурсу школярів.

Третя педагогічна умова передбачала наголос на творчих уміннях учнів 6 класів, які виявлялись на уроках мистецтва у контексті жанрових особливостей хорової музики. Запровадження третьої умови вмотивувало до застосування практичних методів у комбінації з педагогічними. Проводилась індивідуальна та колективна творча робота учнів з перцептивно-аналітичного опанування жанрів хорової музики. При виборі методів педагогічного впливу на практичну сферу діяльності на уроках враховувалась поступовість зростання рівня складності практичних завдань у розв'язанні завдань з жанрових особливостей хорового мистецтва. Зокрема, застосовувались методи: жанрової типології хорової спадщини композитора, жанрової типології хорової спадщини епохи, аналізу засобів хорової виразності твору, самоаналізу уявлень про власні творчі навички з теорії жанрів хорової музики; презентації історичної еволюції хорового жанру, аудіотестування з визначення жанрових рис твору, презентація творчого портрету композитора – автора хорових творів, самоаналізу уявлень про власні творчі навички з історії жанрів хорової музики.

Висновки з дослідження і перспективи подальших наукових розвідок. Викладений вище матеріал довів, що педагогічними умовами формування уявлень про жанри хорової музики на уроках мистецтва в 6 класі ЗЗСО вважаються такі, які враховують: специфіку музичної, мистецької підготовки учнів 6 класів; застосування методів навчання, орієнтованих на когнітивні процеси пізнання жанрів хорової музики на уроках мистецтва; потреби в особистісному ставленні до опанування інформацією про хорове мистецтво, креативність, самостійність розв'язання творчих завдань; інтерпретацію творів хорового мистецтва різних жанрів, розуміння образної сфери хорових жанрів, історико-культурних особливостей творів.

Перспективи подальших розвідок полягають у розробці методики формування уявлень школярів про жанри хорової музики на уроках мистецтва у 6 класі ЗЗСО, а також передбачають подальше теоретичне й практичне занурення до змісту і методів навчання школярів історико-культурним та мистецьким феноменам.

References

1. Батовська О. М. Сучасне академічне хорове мистецтво а capella: монографія. Харків: Планета-принт, 2017. 524 с.
Batovs'ka, O. M. (2017). *Suchasne akademichne khorove mystetstvo a capella: monohrafiya* [Contemporary academic a capella choral art: monograph]. Kharkiv, Ukraine: Planeta-print/ [in Ukrainian].
2. Бермес І. Л. Український хоровий спів як соціокультурне явище: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2013. 432 с.
Bermes, I. L. (2013). *Ukrayins'kyu khorovyy spiv yak sotsiokul'turne yavyshche: monohrafiya* [Ukrainian choral singing as a sociocultural phenomenon: a monograph]. Drohobych, Ukraine. [in Ukrainian].

3. Бондар Є.М. Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра мистецтв.: 17.00.03. Одеса, 2020. 39 с.
Bondar, YE.M. (2020). Khudozhn'o-styl'ovyy syntezy yak fenomen suchasnoyi khorovoyi tvorchosti [Artistic and stylistic synthesis as a phenomenon of modern choral creativity]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa, Ukraine. [in Ukrainian].
4. Ван Яцзюнь. Методика формування комунікативної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання: Дис.канд. пед. наук. Одеса-Суми, 2018.
Van, Yatszyun'. (2018). Metodyka formuvannya komunikatyvnoyi kul'tury maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi dyryhent-s'ko-khorovoho navchannya [The method of formation of communicative culture of future music teachers in the process of conducting and choral training]. *Candidate's thesis*. Odessa, Ukraine. [in Ukrainian].
5. Варакута М. І. Жанр хорової мініатюри в сучасній українській музиці (на прикладі творчості В. Зубицького): Автореф. дис. канд. мистецтв. Одеса, 2011. 16 с.
Varakuta, M. I. (2011). Zhanr khorovoyi miniatyury v suchasniy ukrayins'kiy muzytsi (na prykladi tvorchosti V. Zubyts'koho) [Genre of choral miniature in modern Ukrainian music (on the example of V. Zubytsky's work)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa, Ukraine. [in Ukrainian].
6. Винославська О. В., Бреусенко-Кузнєцов О. А., Зливков В. Л., Апішева А. Ш., & Васильєва О. С. Загальна характеристика та види уявлень. Психологія: Навчальний посібник для студентів вищ. техніч. навч. закладів. Київ: Фірма «ІНКОС», 2005. 351 с.
Vynoslavs'ka, O. V., Breusenko-Kuznyetsov, O. A., Zlyvkov, V. L., Apisheva, A. SH., & Vasyl'yeva, O. S. (2005). Zahal'na kharakterystyka ta vydy uyavlen'. Psykholohiya: Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv vyshch. tekhnich. navch. Zakladiv [General characteristics and types of representations. in Psychology: Study guide for students of higher technician education institutions: textbook]. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
7. Гаваші С. Й. Світоглядна функція мистецтва у формуванні музичної свідомості студентів ВНЗ. URL: <http://vuzlib.com/content/view/538/>.
Navashi, S. Y. (2010). Svithlyadna funktsiya mystetstva u formuvanni muzychnoyi svidomosti studentiv VNZ [Worldview function of art in the formation of musical consciousness of university students]. Retrieved from: <http://vuzlib.com/content/view/538/>
8. Єфіменко А. Г. Католицька меса першої половини – середини ХХ століття: художньо-естетичні та літургійні аспекти: Автореф. дис. д-ра мистецтв. Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. Київ, 2011. 19 с.
Yefimenko, A. H. (2011). Katolyts'ka mesa pershoyi polovyny – seredyny XX stolittya: khudozhn'o-estetychni ta liturhiyni aspekty [Catholic mass of the first half – middle of the 20th century]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
9. Заболотна Н. Г. Художні структури в духовних кантатах Й. С. Баха: Автореф. дис. канд. мистецтв. Одес. держ. муз. акад. ім. А. В. Нежданової. Одеса, 2002. 17 с.
Zabolotna, N. H. (2002). Khudozhni struktury v dukhovnykh kantatakh Y.S.Bakha. [Artistic structures in J.S. Bach's spiritual cantatas:]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odessa, Ukraine. [in Ukrainian].
10. Корній Лідія. Історія української музики. Частина перша (від найдавніших часів до середини XVIII ст.). Київ-Харків-Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1996. 314 с.
Korniy, Lidiya. (1996). Istorya ukrayins'koyi muzyky. Chastyna persha (vid naydavnishykh chasiv do seredyny XVIII st.) [History of Ukrainian music. The first part (from the earliest times to the middle of the 18th century)]. Kyiv-Kharkiv-N'yu-York. [in Ukrainian].
11. Корній Лідія. Історія української музики. Частина друга (друга половина XVIII ст.). Київ-Харків-Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 1998. 387 с.
Korniy, Lidiya. (1998). Istorya ukrayins'koyi muzyky. Chastyna druha (druha polovyna XVIII st.) [History of Ukrainian music. The second part (second half of the 18th century)]. Kyiv-Kharkiv-N'yu-York. [in Ukrainian].
12. Павелків Р. Вікова психологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Кондор, 2015. 470 с.
Pavelkiv, R. (2015). Vikova psykholohiya: Pidruchnyk dlya studentiv vyshchyykh navchal'nykh zakladiv [Age psychology: Textbook for students of higher educational institutions]. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
13. Світайло С. В. Методика роботи з дитячим хоровим колективом : навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закладів III–IV рівня акредитації. Київ: Унів. коледж Київського ун-ту ім. Бориса Грінченка, 2016. 140 с.
Svitaylo, S. V. (2016). Metodyka roboty z dytyachym khorovym kolektyvom : navch.-metod. posibnyk dlya stud. vyshchyykh navch. zakladiv III–IV rivnya akredytatsiyi [Methods of working with a children's choir: teaching method. study guide higher education institutions of III-IV level of accreditation]. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
14. Тищенко О. В. Літургія в українській музиці кінця ХХ – початку ХХІ ст. (до проблеми співвідношення обряду і жанру): Автореф. дис. канд. мистецтв. Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. Київ, 2011. 21 с.
Tyshchenko O. V. (2011). Liturhiya v ukrayins'kiy muzytsi kintsya XX – pochatku XXI st. (do problemy spivvidnoshennya obryadu i zhanru) [Liturgy in Ukrainian music of the late 20th – early 21st centuries (to

the problem of the relationship between rite and genre)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].

15. Халєєва О. В. Мотет у європейській музичній практиці: шляхи розвитку: Автореф. дис. канд. мистецтв. Харк. держ. ун-т мистец. ім. І.П.Котляревського. Харків, 2007. 17 с.
 Khalyeyeva, O. V. (2007). Motet u yevropeys'kiy muzychniy praktytsi: shlyakhy rozvytku: Avtoref. dys. kand. mystetstv [Motet in European musical practice: ways of development: autoref. thesis candidate art studies]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv, Ukraine. [in Ukrainian].

Martyniuk T.

ORCID 0000-0001-5236-5990

Doctor of art history, Professor, Head of the department
 of musical art and teaching methods,
 Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav
 (Pereyaslav, Ukraine) E-mail: tatyana5081964@gmail.com

Shashkov Z.

ORCID 0009-0007-4447-3642

Graduate of the second (master's) level of higher education,
 Hryhoriy Skovoroda University in Pereyaslav
 (Pereyaslav, Ukraine) E-mail: art.tab.k@gmail.com

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF IDEAS ABOUT CHORAL MUSIC GENRES IN ART LESSONS IN THE 6TH CLASS OF THE SECONDARY SCHOOL

The purpose of the work is to develop and describe the pedagogical conditions for the formation of ideas about the genres of choral music among students of the 6th grade of the secondary school.

Methodology. The theoretical and methodological foundations of the study are determined by modern concepts of humanization and culturalization of general art education, as well as ideas and principles of a complex of scientific approaches to the formation of ideas about the phenomena of musical art of elementary school students. To achieve the goal, the work uses a set of research methods, in particular: theoretical analysis of scientific works, generalization to justify the pedagogical conditions of formation of ideas about the genres of choral music in students of the 6th grade of the secondary school, prognostic construction of the most effective methods for the implementation of each of the pedagogical conditions.

Scientific novelty. For the first time, the pedagogical conditions for the formation of ideas of 6th grade students of the secondary school about the genres of choral music in art lessons have been revealed. The essence of the concept of pedagogical conditions in the context of the research topic is considered. The first pedagogical condition is the activation of the value-motivational sphere of students of 6th grade of the secondary school regarding the study of choral music genres. The second pedagogic condition is specified as a pedagogic influence on the growth of artistic intelligence of students of 6th grade of the secondary school in the genre field of choral music. The third pedagogic condition indicates the application of ideas of 6th grade students of the secondary school about the genres of choral music in the process of creative activity in art lessons. A set of teaching methods effective for the implementation of the system of pedagogical conditions is predicted.

Conclusions. Pedagogical conditions for the formation of ideas about the genres of choral music in art lessons in the 6th grade of the secondary school are considered to be those that take into account: the specifics of musical and artistic training of 6th grade students; application of teaching methods focused on cognitive processes of learning genres of choral music in art classes; the need for a personal attitude to mastering information about choral art, creativity, independent solving of creative tasks; interpretation of works of choral art of various genres, understanding of the figurative sphere of choral genres, historical and cultural features of the works.

Keywords: pedagogical conditions, formation of ideas, genres of choral art, artistic intelligence, teaching methods.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **Мартинюк А. К.**